

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ

Василь Сухомлинський – український педагог, публіцист, письменник, поет. Василь Олександрович, як ніхто інший у вітчизняній педагогіці, мужньо ставив і розв'язував проблему формування в молоді національного і естетичного світобачення, вважав, що у душі дітей мають увійти кращі народні традиції, бо не можна уявити народ без імені, без пам'яті, без історії. В дусі українських культурно-історичних традицій вчитель констатував, що мудрість є найважливішою прикметою людини. В його працях часто знаходимо вислови «мудра людська любов», «мудрість жити», «гідність – це мудрість тримати себе в руках». Педагог вміло формував у кожного вихованця вміння бути маленьким філософом, сприймати і усвідомлювати світ через красу природи. «Розумове виховання, – пише В.О. Сухомлинський, завжди було і буде однією з головних ланок навчально-виховного процесу» [3, с. 445].

Метою розумового виховання на думку видатного педагога і методиста Сухомлинського є забезпечення засвоєння учнями основ наук, розвиток їх пізнавальних здібностей і формування на цій основі наукового світогляду. Його зміст – система фактів, понять, положень з усіх галузей науки, культури і техніки. Ці знання мають бути систематизовані, постійно поповнюватися на уроці, факультативі, чи самостійно.

Розумове виховання, за переконанням В.О. Сухомлинського, досить складний педагогічний процес. Його не можна звести лише до нагромадження знань. Це було б просто навчання, а не розумове виховання. Розумове виховання охоплює всі сторони життєдіяльності дитини, це: засвоєння знань, які збирало людство за всю історію свого існування; розвиток здібностей до пізнавальної діяльності і творчого мислення; формування наукового світогляду; включення дитини у чуттєво-практичну діяльність до перетворення світу і пристосування його до потреб і інтересів людини. Останнє має особливе значення у розумовому вихованні учнів. В.О. Сухомлинський підкреслював, що «...осмислювання понять – лише один бік розумового розвитку дітей. Дитина повинна думати, працюючи руками, і працювати руками, думаючи» [2, с. 213].

Сухомлинський зауважив, що думка в дітей починає працювати, якщо їх повести у ліс, на луг, в поле, і там ставити дітям тисячу запитань «чому?», там чекати відповіді і добиватися її. Емоційна радість, спільне переживання краси, прагнення зрозуміти дають бажання пробудження думки. З точки зору Сухомлинського, діти повинні жити в світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості. У зв'язку з цим він практикував у своїй роботі уроки думки. Це були уроки, які відбувалися на лоні природи, де дітям можна ставити тисячу питань. Пробудженню думки сприяло бажання зрозуміти природні явища, спостереження за ними. Сухомлинський вважав, що праця думки неможлива без дитячої творчості. Він залучав школярів до складання казок, творів, самостійного вивчення окремих тем.

Василь Олександрович вказував на те, щоб поступово привчати учнів до подолання труднощів, які зустрічаються в інтелектуальній праці, виховувати самодисципліну розумової праці. Дуже важливо створити у школі загальні умови цілеспрямованої праці, постійної розумової діяльності. Треба, щоб дитина трудилася не для отримання оцінки, а щоб нею керувало інтелектуальне почуття радості пізнання, тоді можна буде мати добрий результат. Готові істини, що подають дітям учителі не повинні завчати, а осмислювати: «Підміна думки пам'яттю, яскравого сприйняття, спостереження за сутністю явищ заучуванням – великий порок, який отупляє дитину, відбиває зрештою бажання вчитися» [2, с. 132]. Треба вчити дітей мислити.

Особливу роль у розумовому вихованні відіграють інтелектуальні уміння. Цьому сприяє робота з різними типами завдань: дослідницькими (спостереження, дослідництво, підготовка експерименту, пошуки відповіді в науковій літературі, екскурсії та експедиції з метою збирання матеріалу та ін.); порівняльними (від простіших до порівнянь, що виявляють подібність або відмінність понять, складних явищ); на впорядкування мислительних дій, використання алгоритмів або самостійне їх складання; пов'язані з аналізом і узагальненням ознак для виокремлення явища в певний клас чи вид.

В. Сухомлинський вважав, що кожний учень за роки навчання у середній школі повинен обов'язково оволодіти такими загальнонавчальними вміннями:

- 1) спостерігати явища навколишнього світу;
- 2) думати – зіставляти, порівнювати, протиставляти, знаходити незрозуміле, дивуватися;
- 3) висловлювати міркування про те, що учень бачить, спостерігає, робить, думає;
- 4) вільно, виразно, свідомо читати;
- 5) вільно, досить швидко і правильно писати;
- 6) виділяти у прочитаному логічно завершені частини, встановлювати взаємозв'язок і взаємозалежність між ними;
- 7) знаходити книжку з питання, що цікавить;
- 8) знаходити в книжці матеріал, що цікавить;
- 9) робити попередній логічний аналіз тексту в процесі читання;
- 10) слухати вчителя і водночас стисло занотовувати зміст його розповіді;
- 11) читати текст і водночас слухати інструктаж учителя щодо роботи над текстом, над логічними складовими частинами;
- 12) написати твір – розповісти що бачить навколо себе.

Отже, Сухомлинський Василь Олександрович був прихильником осмисленого навчання, такого, яке залишається у пам'яті учня на довгий час, або й на усе життя. Педагог категорично проти системи заучування вивченого, адже це не змушує мозок працювати. Потрібно добре осмислити матеріал, зрозуміти його і тоді він залишиться надовго у пам'яті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: У 5 т. – К., 1977. – Т. 1.
2. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: У 5 т. – К., 1977. – Т. 3.
3. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: У 5 т. – К., 1977. – Т. 4.
4. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: У 5 т. – К., 1977. – Т. 5.

Швець Ю.

Науковий керівник – Синоруб Г. П.

МАС-МЕДІА ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність. У сучасному інформаційному просторі в умовах поліваріантності джерел інформації ведеться боротьба за увагу аудиторії. Особливо це спостерігається в суспільстві, яке потерпає від інформаційної війни. У процесі формування сучасного інформаційного простору особливу роль відіграють засоби масової комунікації, які у зв'язку з політичним піаром та аудиторним кластером формують конфліктне середовище. Мас-медіа відіграють важливу роль у розвитку, нейтралізації та перебігу подій конфліктної ситуації. Медіа спроможні надавати настроям людей негативного значення і зробити свій внесок у створення напруженості у суспільстві. Доречним і актуальним на сьогодні є дослідження ролі мас-медіа у формуванні конфліктних ситуацій та впливу на них.

Мета статті – проаналізувати роль мас-медіа у формуванні конфліктного середовища.

Засоби масової комунікації у сучасному суспільстві виступають могутнім інструментом у проведенні інформаційно-психологічних впливів. Більше того, конфлікти стають полем діяльності медіа, своєрідним простором для реалізації маніпулятивних операцій.

Український науковець М. Кондратюк зазначає, що комунікаційна сфера взагалі та медіа зокрема, завжди були активними учасниками збройних конфліктів. Засоби масової інформації, маніпулюючи думками аудиторії та пропагуючи певні ідеали, зумовлюють виникнення реакції своєї аудиторії, яка в подальшому й впливає на перебіг конфліктної ситуації. У наш час медіа відіграють все більшу роль як у вирішенні збройних конфліктів, так і безпосередньо в їх ході [2].

Дотримуючись журналістських стандартів, мас-медіа зобов'язані доносити до суспільства правдиву інформацію та формувати громадську думку. Вони ж, висвітлюючи певну проблему, мають змогу впливати на сприймання цієї інформації аудиторією. Відповідно, мас-медіа здатні утворити потрібну їм думку про подію, контролювати настрої людей, акцентувавши увагу на певних явищах.